

Troost is verlichting, geen verzachting

Dat gedichten wel emotionerende dingen mogen zijn, maar niet moeten willen troosten, zei Gerit Kouwenaar in een documentaire-fragment dat Lieke Marsman liet zien in *Zomergasten*. „Voor troost ga je maar naar de dominee.” Lieke Marsman ging daar terecht niet mee akkoord.

Wat is troost eigenlijk? Soms hoor je ongelukkige mensen zeggen dat troost niet bestaat, dat er toch niets is dat hun verdriet kan opheffen: de dood, het ongeluk, de wanhoop om iets wat gaat gebeuren of al gebeurd is, kunnen niet weggenomen worden.

Maar dat is ook niet wat troost beoogt. Troost wil meestal verzachten, waar trouwens niet iedereen op zit te wachten.

Ik denk vaak aan een zin uit het werk van Willem Brakman, waarin van zo'n typisch eigenzinnig Brakman-personage gezegd wordt dat een bepaalde gebeurtenis hem stempelde „tot een man die een groot verlies in zich omdroeg en er niet om getroost wilde zijn”. Misschien vreesde hij dat troost het drama zou verkleinen. Als de scherpe kantjes van zijn leed afgeslepen zouden worden, zou er iets uit hemzelf verdwijnen, de motor van zijn verzet tegen het bestaan.

Een ongewenste kant van troost kan zijn dat het ongeluk gebanaliseerd wordt, met zinnnetjes als: 'je vindt wel weer een ander', 'je moet er maar het beste van maken'. Dooddoeners die het bijzondere van wat iemand overkomt, kleineren.

Juist dat altijd bijzondere is wat poëzie

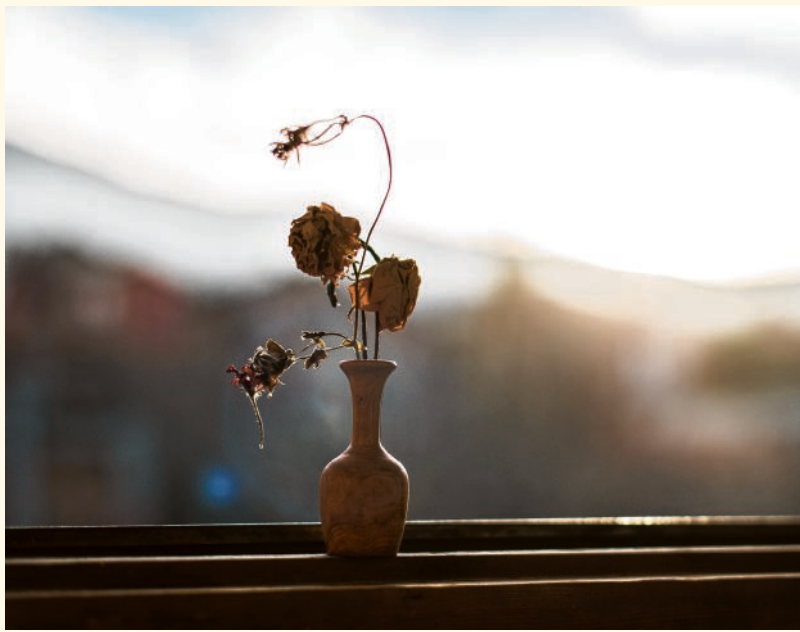

FOTO DEVAN GEORGIEV

wil vangen. Denk aan die regel van Rutger Kopland in zijn gedicht 'Over het verlangen naar een sigaret': „Niemand begrijpt dit verlangen behalve ik”. Dat is natuurlijk niet waar, maar tegelijk gaat het om een hoogsteigen verlangen, dat door niemand anders begrepen kan worden. En juist dat specifieke maakt het wonderlijk genoeg ook voor een ander mogelijk om de eigen gevoelens of sensaties die nog geen uitdrukking hadden gevonden in het gedicht

verwoord te zien. Daarom kan een gedicht ook niet samengevat worden.

Maar dat is allemaal poëzie. Troost is, denk ik, verlichting. Verlichten is iets anders dan opheffen.

Je moet er maar het beste van maken': dat banaliseert en kleineert

In de jaren dat ik afscheid moest nemen van een verwachting ten aanzien van hoe het leven zou gaan, zag ik niet zo goed hoe ik de jaren die nog zouden komen, moest leven. In die tijd las ik een gedicht van Kouwenaar, 'De laatste dagen van de zomer'. Het gaat over het vertrekken uit een huis waar men de zomer heeft doorgebracht en dat nu achtergelaten moet worden. De eerste regels zijn: „Trager de wespen, schaarser de dazen/ groenvliegen grijzer, engelen gene, niets/ dat hier he-melt, alles brandt lager”.

Schitterende regels, door hun onweerstaanbare klank en ritme, maar ook door wat ze oproepen: de zomer, met alles wat daarbij hoort aan leven en verwachting, is voorbij, er is geen engel, geen hoop te zien, alles brandt nu op een zeer laag pitje, ik ook. Het beeld verzachtte helemaal niets, het stelde de vage maar hevige gevoelens eerder scherper en juist dat gaf troost, als je het zo wilt noemen. Verlichting. Omdat ik, zodra ik het las, wist dat dát was wat ik voelde.

'De troost van de vorm', daar had men het in de vroege jaren tachtig vaak over. Het is troostrijk dat er een vorm is gevonden, een tijdelijke ordening in wat een chaos is van indrukken en gevoelens, van de wereld zoals die is en jezelf daarin. Zulke kleine ordeningen zijn gedichten.

Zo'n kleine ordening kan verlichten in alle betekenissen van het woord. Ook als er iets staat dat zo weinig troostrijk is als: „Men moet zich hier uitschrijven”.

FOKKE Y SUKKE HEBBEN HARD MOETEN LOBBYEN

DE START VAN DE
AMSTEL GOLD RACE
IS VOLGEND JAAR

...BIJ ONS IN
MALAGA!

RGVT

WOORD

Sperma-emmer: aanwinst voor het woordenboek van seks en erotiek?
Sophie van der Stap ziet nog geen vrouwelijk equivalent voor *kutzwager*.

De man blijft man

Een kutzwager kan in de volksmond dan wel verwijzen naar een zwager die stontvervelend is tijdens het kerstdiner, in het woordenboek van seks en erotiek van Ton den Boon, *De taal der liefde*, heeft deze term de letterlijke betekenis van het woord toegedicht gekregen: een andere man die met dezelfde vrouw heeft liggen rampetampen, piepjanknorren, piemachochelen en waarom ook niet: de pijp heeft liggen uitkloppen.

Een woord van gelijke strekking voor ons pikzusjes, wellicht vermoed je het al, komt niet voor in het woordenboek der Nederlands seksisme en liefde. Er komen eigenlijk verbijsterend weinig woorden in voor die vrouwen die op mannen vallen ginnegappend bij een diner op tafel kunnen gooien. Nu is het een legitieme vraag of vrouwen überhaupt op dit soort woorden zitten te wachten. Ik niet, en nog minder op woorden als plorken sperma-emmer. Met dank aan de Amsterdamse corpballen voor deze laatste aanwinst, die zich al sperma-emmers vullend omhoog parvenuen tot bestuursfuncties bovenaan de corporate ladder.

Wat dacht je van het - plotseling vriendelijke - pijpsletje? De tegenhanger, beffhoer, doet slechts gie-

chelen. Nee hoor, ik ben helemaal niet boos. Vrouwen die op mannen vallen zijn natuurlijk ook pijpsletjes en mannen die op vrouwen vallen befkoningen. Zo is het in onze moderne, geëmancipeerde samenleving. Hier mag je als vrouw zoveel sletten, snollen en hoereren als je wilt, lijkt Den Boons woordenboek te zeggen: er zijn immers genoeg woorden voor.

Bij tijd en wijle is het, dat moet gezegd, ook een lollig boek. Want er zijn nou eenmaal verschillen. Zo zijn alleen mannen wel eens een cocu (uit het Frans ontleend): man die door zijn vrouw bedrogen wordt met een andere partner. Graag citeer ik Simon Carmiggelt, uit *Een toontje lager*: „Een volmaakte cocu was oom Frans, al die jaren. Hij was gelukkig. Tante was gelukkig. En meneer was gelukkig.” Ook het bijpassende werkwoord, cocufiëren (bedriegen), heeft slechts betrekking op de man. Reden tot hilariteit. Of toch niet? De vrouw die vreemdgaat is en blijft volgens dit woordenboek een slet en een man die vreemdgaat, gewoon, een man.

Graag een nieuw woordenboek van seks en erotiek. En dit keer, zomaar een suggestie, samengesteld door vrouwen. Bij deze meld ik me aan.

Achterpagina.

Kutzwager

ikje

Lezers zijn de auteurs van deze rubriek. Een Ikje is een persoonlijke ervaring of anekdote in maximaal 120 woorden. Insturen via ik@nrc.nl

TURKS

Met mijn kinderen sta ik op het vliegveld van Izmir om terug te gaan naar Nederland. Mijn hoogblonde Hollandse zoon wordt steeds afstandelijker naarmate we de douane naderen. Als ik hem vraag of er iets aan de hand is, antwoordt hij liever niet met mij gezien te worden. Ik vraag me af wat ik heb gezegd of gedaan. „Ik heb een Turkse moeder dus formeel gezien heb ik de Turkse nationaliteit”, zegt hij. „Ik ben achttien jaar, gestopt met school en dan die nationaliteit - de perfecte kandidaat voor de Turkse dienstplicht.”

Demet Vatansever